

**เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพารา
และเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา**
พีรพงษ์ พันธะศรี^{1*}

**Creative Pottery: Case Study of Pottery with Havena Wood and Liana Plant in
Songkhla Province**
Peerapong Pantasri^{1*}

^{1*} คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลา

^{1*} Faculty of Fine Arts, Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author E-mail address : Peepong07@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาในอดีต ปัจจุบัน และกระบวนการผลิตของชาวสทิงหม้อ 2) ศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม 3) พัฒนาดินและศึกษารูปแบบ แนวคิด เทคนิค วิธีการ การทำเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาวัลย์โดยต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบเจาะจง คือ ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ จำนวน 1 คน กลุ่มผู้ประกอบการที่ขายสินค้าเครื่องปั้นดินเผาในอำเภอเมืองสงขลา 5 ร้านค้าและกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปี 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ระลึก 24 คน การวิจัยพบว่า เครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อยังมีรูปแบบและกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมมีการปรับเปลี่ยนเล็กน้อยตามยุคสมัยซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาต่อยอดจากกระบวนการผลิตของชาวบ้าน และได้ศึกษาแนวทางในการสร้างสรรค์งานประติมากรรม โดยพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีการผลิตจากช่างชาวสทิงหม้อเพื่อให้ผลงานที่มีคุณค่า สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิตและจำหน่ายได้จริง โดยกำหนดเกณฑ์ในการพัฒนา คือ วัสดุมีความคงทนแข็งแรงเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย มีรูปแบบผลิตภัณฑ์สะท้อนให้เห็นความเป็นธรรมชาติและท้องถิ่นจังหวัดสงขลา และประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ในการทำเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราผู้วิจัยเลือกใช้ไม้ยางพาราที่ผ่านการใช้งานแล้ว เพราะมีราคาถูกและหาได้ง่าย แร้งบันดาลใจในการออกแบบผู้วิจัยได้มาจากธรรมชาติ และรูปทรงผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาวัลย์ ผลสรุปจากการพัฒนาดินให้สอดคล้องกับเทคนิคการเผาของผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ดินที่ผสมตามสัดส่วน ดินพื้นบ้าน : ดินเชื้อ ในอัตราส่วน 70 : 30 สามารถชุบได้เมื่อนำไปเผาแล้วทนความร้อน ไม่แตกหัก สามารถขึ้นรูปด้วยรูปทรงที่ซับซ้อนได้ และใช้งานได้จริง กรรมวิธีการผลิตสามารถผลิตได้โดยช่างพื้นบ้านนำไปต่อยอดเพื่อการผลิตและจำหน่ายได้

คำสำคัญ : เครื่องปั้นดินเผา เถาวัลย์

ABSTRACT

The objectives of this research 1) study the form of pottery both in the past and present including the production process of Sathing Mor people 2) study creative idea to create sculpture work 3) develop clay and study the model, idea, technique and method of producing pottery with Havena wood and Liana plant by extending the local wisdom and 4) create a unique pottery product. Choosing a sample group with purposive sampling from a pottery producer of Ban Sathing Mor, 5 pottery shops in Muang Songkhla District, Songkhla Province and 24 third year students who are majoring in design and have registered in the classes of pottery design, material and method and souvenir design. The study found producer of Ban

Sathing Mor, traditional manufacturing processes, Modified slightly. The researchers further development of the manufacturing process of the local, And study creative sculptures, The development of materials and methods of manufacture. Able to continue to produce and sell. The basis for the development, The material is durable, for benefits. New products reflecting the local nature and the types of products designed in line with the needs of market. The researcher used Havena wood such as wood from the pallet due to its cheap price. The researcher utilized two sources of design inspiration and the original form of product from Sathing Mor people to create the design of pottery with Havena wood and Liana plant. The result of the development of clay to conform to the burning technique, the researcher has concluded that the clay mixture in the ratio of 70:30 for local clay and fermented clay can withstand heat when burning and retaining its form without breaking. It can be used to create complex form and can be practically used by the local potters in their manufacturing and sold to the market.

Keywords : ceramic sculpture, vines

บทนำ

มนุษย์รู้จักใช้ดินเพื่อประโยชน์ของตนมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์พัฒนาเป็นสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หม้อ ไห จานชาม ใช้สร้างที่อยู่อาศัย ใช้เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย จนถึงปัจจุบันยังมีการใช้ดินเพื่อประโยชน์ใช้สอย แต่สิ่งที่แตกต่างจากอดีตก็คือ ในปัจจุบันเน้นที่ความสวยงามแปลกตามากกว่าประโยชน์ใช้สอยเนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปประกอบกับการนำวัสดุใหม่มาใช้แทน เช่น พลาสติก สแตนเลส เป็นต้น

ในภาคใต้ของประเทศไทยมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาอยู่หลายแห่ง ในจังหวัดสงขลามีสถาปัตยกรรมที่มีชื่อเสียงในด้านเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง คือชุมชนบ้านสทิงหม้อ ซึ่งภาชนะที่ขึ้นชื่อคือหม้อดิน ในอดีตชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมีอาชีพหลักคือ การปั้นหม้อ แต่ในปัจจุบันพบว่าผู้ประกอบการมีจำนวนลดน้อยลงซึ่งส่งผลให้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านรวมถึงเทคนิควิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ได้สร้างสมสืบต่อกันมาจนเกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านการใช้ดินอาจสูญหายไป เนื่องจากคนในปัจจุบันมีความคิดว่ารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาสมัยใหม่มีรูปแบบดั้งเดิมล้าสมัย ซึ่งสาเหตุที่รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อไม่มีการพัฒนาอาจเนื่องมาจากการขาดความรู้ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้ประกอบการและมุมมองของคนรุ่นใหม่ในแง่ที่ว่าการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานที่ยากและซับซ้อน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผา เพื่อต้องการแสดงคุณค่า ศักยภาพของดินบริเวณชุมชนสทิงหม้อและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการศึกษาพัฒนาวัสดุ กรรมวิธีและกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ทัศนธาตุ (Element) คือ สี (Colour) น้ำหนักอ่อนแก่ของแสง และเงา (Tone) มิติ (Dimension) เส้น (Line) พื้นที่ว่าง (Space) รวมถึงการคิดค้นนำวัสดุอื่น เช่น ไม้ยางพาราและเถาวัลย์ ที่มีในจังหวัดสงขลามารประกอบเข้ากับเครื่องปั้นดินเผา เพื่อแสดงถึงสุนทรียศาสตร์แห่งความงามในเชิงศิลปะ และคุณค่าในเชิงศิลปประยุกต์โดยใช้เครื่องปั้นดินเผาเป็นหลักในการออกแบบ อันเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ที่ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงกระบวนการผลิตของชาวสทิงหม้อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม
3. เพื่อพัฒนาดินและศึกษารูปแบบ แนวคิด เทคนิค วิธีการ ในการทำเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาวัลย์โดยต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษากระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อ อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลงานประติมากรรมรูปแบบต่างๆเพื่อเป็นแนวทางการสร้างสรรค์

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา พื้นที่ในการศึกษาด้านวัสดุ คือ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

พื้นที่ในการศึกษาด้านกรรมวิธีการทำเครื่องปั้นดินเผา คือ บริเวณหมู่บ้านสทิงหม้อ หมู่ที่ 4 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มประชากรในงานวิจัย หมายถึง ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาหมู่บ้านสทิงหม้อ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา จำนวน 1 คน กลุ่มผู้ประกอบการที่ขายสินค้าประเภทเครื่องปั้นดินเผา ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 5 ร้านค้า กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ระลึก จำนวน 24 คน

วิธีดำเนินการวิจัย ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อ โดยการศึกษาตามมูลเหตุดังนี้
 - รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อในอดีตและปัจจุบัน
 - วัสดุ เทคนิควิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อ โดยศึกษาจากทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อ
2. การศึกษา ทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้านกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่เหมาะสม โดยศึกษาจากวัสดุ เทคนิควิธี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และประยุกต์เทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทั้งการพัฒนาดินให้สามารถทำรูปทรงที่ซับซ้อนและไม่แตกร้าวเมื่อเผา เทคนิควิธีการในการประกอบไม้ยางพาราหรือเถาวัลย์เข้ากับเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจะได้การสัมภาษณ์ การสังเกตเก็บข้อมูลด้วยการบันทึก การถ่ายภาพ รวมทั้งการทดลอง ทำแบบร่างและปฏิบัติการสร้างต้นแบบ

จากการศึกษาลักษณะรูปแบบศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อพบว่า

การปั้นเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อจะขึ้นรูปโดยการตีด้วยไม้ซึ่งจะทำให้ได้เครื่องปั้นดินเผาที่อยู่ในหมวดของเครื่องปั้นดินเผาที่บดแสง ผ่านการเผาในอุณหภูมิประมาณ 900 องศาเซลเซียสทำให้ได้เครื่องปั้นดินเผาที่บดแสงต่างไปจากเครื่องถ้วยเปลือกไข่ที่เผาในอุณหภูมิที่สูงมาก ที่เครื่องปั้นดินเผาจะมีเนื้อค่อนข้างหยาบ เนื้อดินดูขรุขระและอุ้มน้ำ ทำให้มีสีน้ำตาลอมเหลืองหรือส้มซึ่งเนื้อภาชนะที่ได้จะมีความพรุนค่อนข้างมากเป็นภาชนะใช้นั่งข้าวเหนียว ต้มแกงหรือปรุงอาหาร ลักษณะรูปแบบศิลปะของเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา มีรูปแบบที่อธิบายได้ ดังนี้

1. รูปแบบหม้อดินในอดีต จากงานวิจัยของสุภาภรณ์ อินทองคง.(2524 : 103-110)และการลงพื้นที่ของผู้วิจัย พบสรุปรูปแบบหม้อดินของบ้านสทิงหม้อในอดีตตามประเภท ลักษณะและประโยชน์ใช้สอยได้ ดังนี้

1) รูปแบบหม้อข้าวหรือหม้อต้มยาสมุนไพร ส่วนลำตัวมีลักษณะคล้ายกรวย คอตั้งตรง มีสันที่ขอบปากก้นมน ไม่นิยมตกแต่งลวดลาย จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหม้อข้าวหรือหม้อต้มยาสมุนไพรในปัจจุบันไม่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเลย จะมีบ้างคือการซื้อหาเพื่อนำไปตกแต่งที่พักอาศัยแต่ก็เป็นจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2) รูปแบบหม้อแกง ลักษณะมีหูสองข้างติดกับขอบปากหม้อ หูมีลักษณะครึ่งวงกลมคล้ายหูกะทะ ไม่ตกแต่งลวดลาย

3) รูปแบบของเพล้ง เป็นหม้อชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับใส่น้ำ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

(1) เพล้งชนิดมีฝา มีขนาดใหญ่ ช่วงปากจะสูงกว่าชนิดไม่มีฝา นิยมต้ลายรอบนอกตลอดทั้งใบ ยกเว้นช่วงคอถึงปากหม้อ

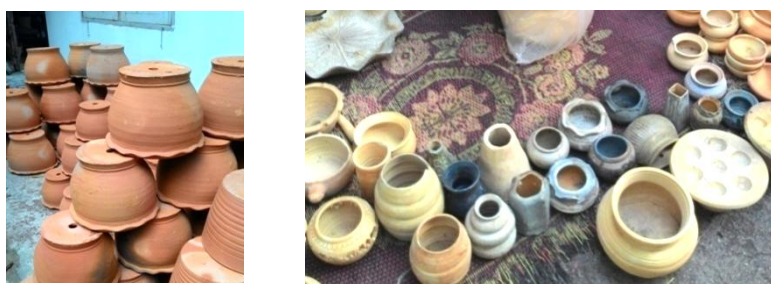
(2) เพล้งชนิดไม่มีฝา ลักษณะเหมือนมีฝาทุกประการ แต่คอจะกึ่งและปากแบบออก

4) รูปแบบของสวดหรือหม้อสวด ลักษณะทั่วไปของสวด ตัวสวด แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนล่างมีลักษณะคล้ายเพล้ง มีการตีลาย ใช้บรรจุน้ำ ส่วนบนคล้ายปากเพล้งแต่สูงกว่าประมาณ 3-4 เท่า ไม่มีการตีลาย ใช้นั่งข้าวเหนียว (อ้อยทิพย์ พลศรี.2542 : 20-21) ในปัจจุบันผู้ประกอบการได้ผลิตสวดเป็นจำนวนน้อยมากเนื่องจากกลุ่มผู้ใช้งานเปลี่ยนความนิยมไปใช้สวดแบบภาคอีสาน สวดแบบภาคใต้จึงผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในพิธีกรรมในงานแต่งงานแบบพื้นบ้านภาคใต้เท่านั้น

ภาพ 1 รูปแบบหม้อดินของบ้านสthingหม้อในอดีต

3. รูปแบบหม้อดินในปัจจุบันรูปแบบยังคงมีลักษณะเหมือนเดิมจากอดีต แต่มีจำนวนการผลิตลดลง และผู้ประกอบการยังมีการนำรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาของภาคอื่นมาดัดแปลงสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ตามแนวคิดของตนเองด้วย

ภาพ 2 กระดาษดินเผาที่ผู้ประกอบการผลิตเพิ่มเติมขึ้นนอกจากผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสthingหม้อ ในอดีตและปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกันมาก เพราะได้รับการถ่ายทอดกรรมวิธีต่าง ๆ มาจากบรรพบุรุษ สิ่งที่เปลี่ยนไปจากอดีตคือแหล่งดินจากในอดีตจะนำมาจากตำบลอบแตง แต่ปัจจุบันนำมาจากอำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา กรรมวิธีที่ทำยังคงเดิมทุกอย่าง มีขั้นตอนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ดังนี้

1. การเตรียมวัตถุดิบ วัตถุดิบในการปั้นของชาวสthingหม้อมีวัตถุดิบอยู่สองอย่าง คือ ดินเหนียวกับดินทราย มีขั้นตอนการเตรียมดิน คือ ผสมดินเหนียวและทราย โดยใช้ ดิน 5 ส่วน/ทรายละเอียด 1 ส่วน วิธีการผสมในอดีตใช้เท้าเหยียบให้ส่วนผสมเข้ากันปัจจุบันจะใช้เครื่องนวดผสมดิน เสร็จแล้วจะนำดินไปพักที่บ่อเก็บ

2. การขึ้นรูป เป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยความชำนาญเป็นพิเศษเพราะต้องขึ้นรูปกับแป้นหมุน ในอดีตจะใช้แป้นมือหมุนแต่ในปัจจุบันจะใช้แป้นหมุนไฟฟ้า

4. การตาก เมื่อขึ้นรูปเสร็จแล้วจะนำไปผึ่งแดดประมาณหนึ่งวันแล้วเก็บไว้ในร่มโดยใช้ผ้าปิดเพื่อไม่ให้น้ำในดินระเหยเร็วเกินไป จะทำให้แตกได้ง่าย แล้วทำการแต่งลวดลายโดยใช้ลูกถือและไม้ตีลาย

5. การเผา ปัจจุบันจะเหลือเพียงเตาดิน จะจัดวางให้ภาชนะขนาดใหญ่อยู่ข้างล่างและชิ้นขนาดเล็กไว้ด้านบนตามลำดับจนถึงเพดานเตาเพื่อป้องกันการก่อกวนของน้ำหนักของภาชนะที่ทับซ้อนกัน เมื่อจัดวางเต็มพื้นที่เตาแล้วจะทำการปิดช่องไฟทุกช่องรวมถึงประตูลำเลียงเหลือไว้เพียงช่องสำหรับติดไฟ โดยเชื้อเพลิงที่ใช้เผายังใช้เป็นไม้ฟืนเหมือนเมื่อก่อน

การศึกษา ทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้านกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่เหมาะสม โดยศึกษาจากวัสดุเทคนิควิธี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และประยุกต์เทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทั้งการพัฒนาดินให้สามารถทำรูปทรงที่ซับซ้อนและไม่แตกง่ายเมื่อเผา รวมถึงเทคนิควิธีการในการประกอบไม้ยางพาราหรือถ่านวัลย์เข้ากับเครื่องปั้นดินเผา ดังนี้

การทดสอบคุณสมบัติของดินบ้านสทิงหม้อ จากการทดลอง พบว่า ชื้นงานที่เป็นดินเหนียว 100% ไม่มีดินเชื้อเป็นส่วนผสม เวลาเผาเกิดการหดตัวอย่างเร็ว ทำให้ชิ้นงานแตกไม่สามารถคงรูปอยู่ได้ ชิ้นงานที่มีอัตราส่วนผสมของดินเชื้อมากกว่าดินเหนียวจะทำให้ชิ้นงานมีเนื้อหยาบไม่สามารถเก็บรายละเอียดของพื้นผิวตามที่ต้องการ อัตราส่วนผสมที่เหมาะสมมากที่สุดคือ 70 : 30 ในชิ้นงาน D และรองลงมาคืออัตราส่วน 80 : 20 ในชิ้นงาน C จากการค้นพบนี้ ผู้วิจัยจึงนำดินในสัดส่วน 70 : 30 มาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต่อไป

ภาพ 3 ผลการทดลองเผาของส่วนผสมในอัตราส่วนที่เหมาะสม

การทดลองในเรื่องของพื้นผิวสำหรับไปใช้ตกแต่งผลิตภัณฑ์ต้นแบบ พบว่า เมื่ออบดินเชื้อให้มีความละเอียดมากขึ้นจะทำให้ชิ้นงานมีความละเอียดมากขึ้นด้วย ไม่มีเม็ดดินเชื้อปรากฏให้เห็น เก็บรายละเอียดพื้นผิวได้สวยงามมากขึ้น

ภาพ 4 ผลการทดลองเรื่องพื้นผิว

การพัฒนาด้านเทคนิคในการขึ้นรูป เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิต และจำหน่ายได้จริง กระบวนการผลิตต้องสามารถผลิตได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการขึ้นรูปที่หลากหลายเพื่อให้ผู้สนใจได้เลือกศึกษาวิธีการตามความสนใจและความถนัดในแต่ละคน ทั้งวิธีการขึ้นรูปด้วยมือ ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนและขึ้นรูปด้วยต้นแบบแม่พิมพ์เพื่อช่วยให้กระบวนการผลิตมีขั้นตอนลดน้อยลง ดังนี้

ภาพ 5 การขึ้นรูปด้วยมือ และแป้นหมุน

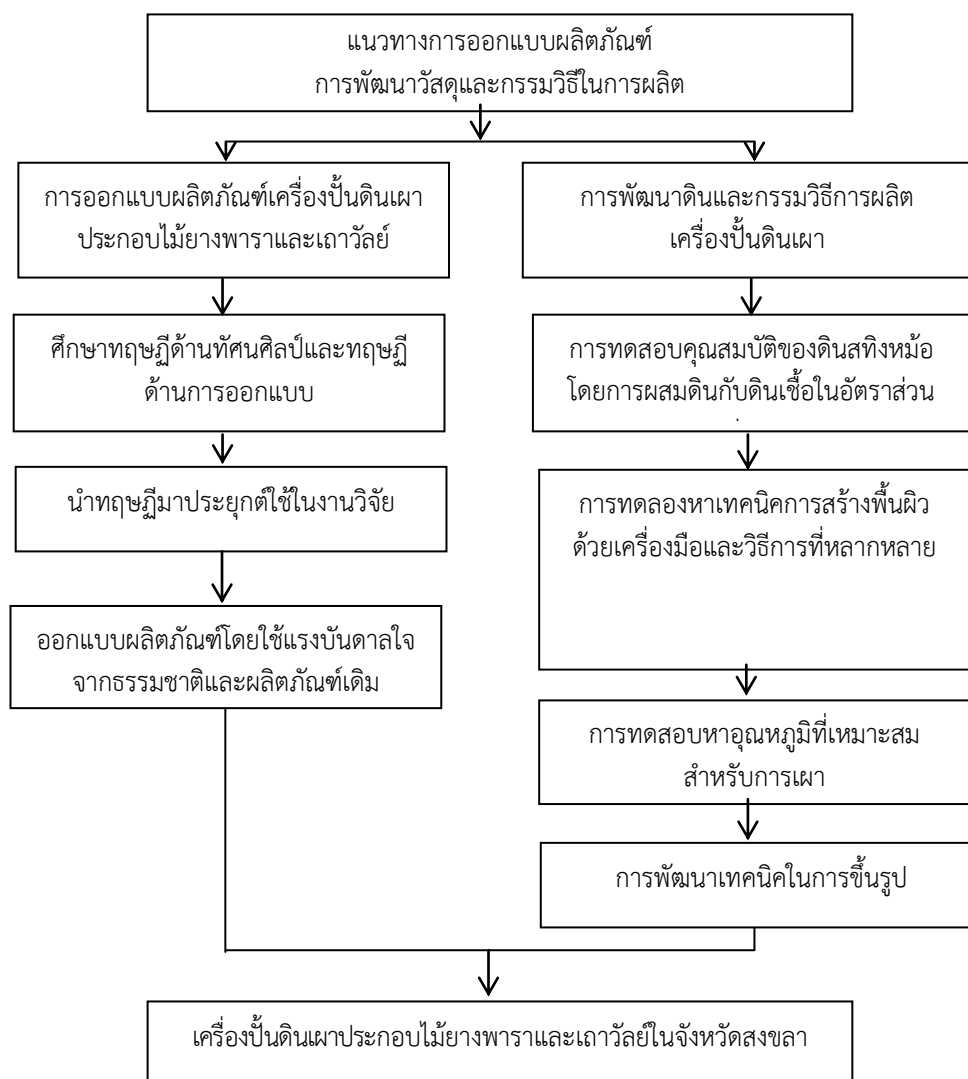
ภาพ 6 การขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์

การเผาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับเกณฑ์ในการพัฒนาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในตอนต้น คือ กรรมวิธีการผลิตต้องสามารถผลิตได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากจึงเลือกวิธีการเผาโดยใช้ถังน้ำมันขนาด 50 ลิตรเป็นเตาเผาและใช้เศษไม้เป็นเชื้อเพลิงในการเผา เนื่องจาก มีขั้นตอนที่ง่ายไม่ซับซ้อน วัสดุอุปกรณ์สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นและมีราคาถูก ซึ่งขั้นตอนในการเผาชิ้นงานมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพ 7 ขั้นตอนการเผา

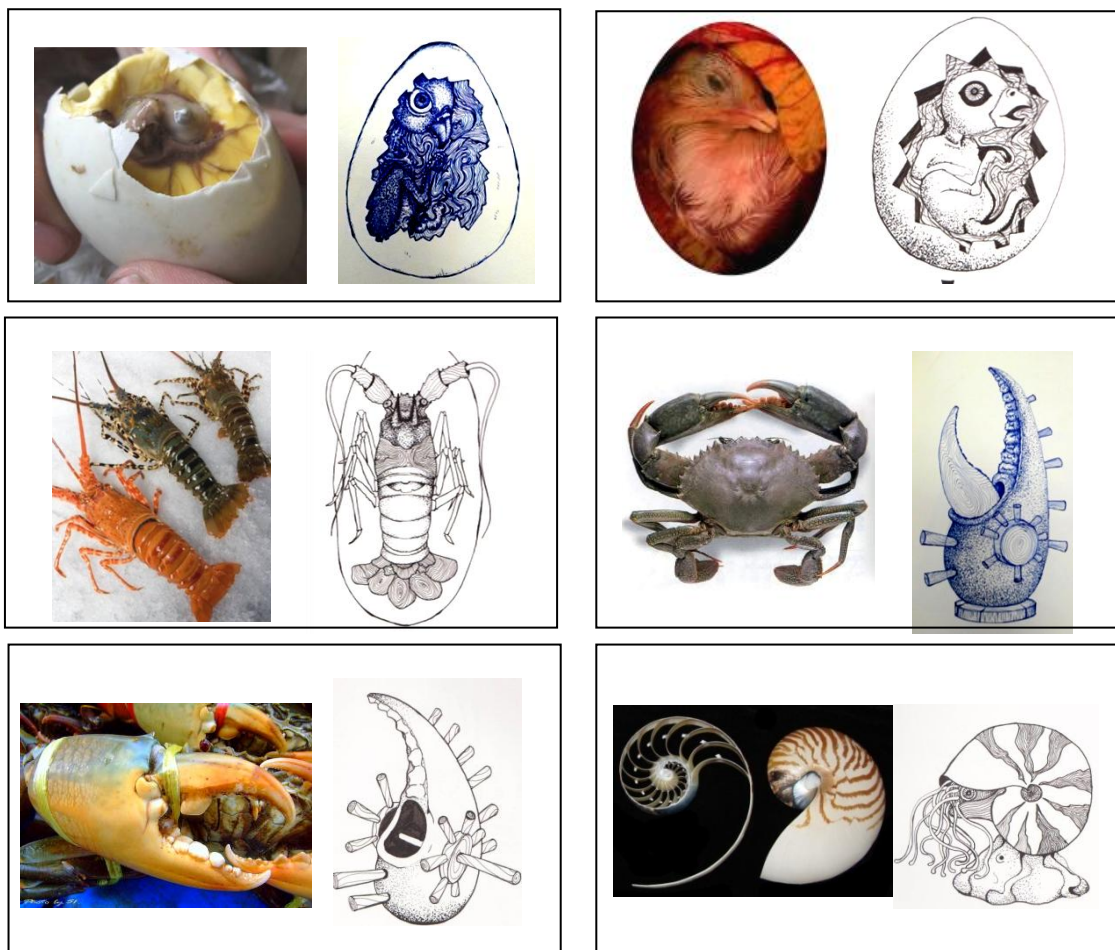
แนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีการผลิต ได้ออกแบบแผนภาพเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีการผลิต ดังนี้

ภาพ 8 แนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีการผลิต

แนวคิดในการออกแบบ

1. แรงบันดาลใจธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม คือ นกและสัตว์น้ำเช่น กุ้ง หอย และปู เนื่องจากเป็นสัตว์ที่พบเห็นได้ง่ายในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จัดองค์ประกอบให้สอดคล้องกลมกลืนกับรูปทรงทางศิลปะ
2. แรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ โดยนำรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ นำมาพัฒนารูปทรงโดยการเพิ่มเติม ตัดทอนหรือเปลี่ยนหน้าที่การทำงาน

ภาพ 9 แร่งบันดาลใจธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 10 แร่งบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ

การเตรียมเถาวัลย์และประกอบเถาวัลย์เพื่อนำมาประกอบเครื่องปั้นดินเผา มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการเก็บเถาวัลย์ควรตัดเถาวัลย์ให้สูงจากโคนประมาณ 2-3 เมตร เพื่อให้เถาวัลย์สามารถเจริญเติบโตต่อไปได้ เมื่อตัดเถาวัลย์มาแล้วให้แช่น้ำไว้ประมาณ 1 วัน แล้วจึงนำมาต้มในน้ำเดือดประมาณ 1 ชั่วโมง ในขั้นตอนการต้มให้ใส่ใบสะเดาลงไปด้วย เพราะใบสะเดามีสารที่ช่วยป้องกันแมลงกัดแทะ

2. เมื่อต้มครบ 1 ชั่วโมงแล้วลอกเปลือกและต้มซ้ำอีก 1 ชั่วโมง เพื่อให้น้ำจากใบสะเดาซึมเข้าไปที่เนื้อเถาวัลย์ เมื่อต้มแล้ว ม้วนเถาวัลย์และนำไปผึ่งแดดให้แห้งสนิท แล้วเก็บไว้ในที่ร่มรอการประกอบกับเครื่องปั้นดินเผาต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจากบ้านสทิงหม้อ เพื่อหาข้อมูลทางด้านความต้องการของลูกค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง โดยแสดงจำนวน ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดปลายเปิดโดยวิธีการสรุปข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน มาสรุปเป็นภาพรวมด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัย สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. จากการศึกษา พบว่า การปั้นเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่บาส่ง ขึ้นรูปภาชนะโดยการตีด้วยไม้ มีรูปแบบเป็นหม้อข้าวหรือหม้อต้มยาสมุนไพร ลำตัวมีลักษณะคล้ายวงรี คอดังตรง มีสันที่ขอบปาก ก้นมน ไม้ नियมตกแต่งลวดลาย แต่ในปัจจุบันไม่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเลย จะมีบ้างคือการซื้อหาเพื่อนำไปตกแต่งที่พักอาศัยแต่ก็เป็นจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น รูปแบบหม้อแกง ลักษณะมีหูสองข้างติดกับขอบปากหม้อ หูมีลักษณะครึ่งวงกลมคล้ายหูกระทะ ไม่ตกแต่งลวดลาย รูปแบบของเพลิง เป็นหม้อชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับใส่น้ำ แบ่งเป็น 2 แบบ คือเพลิงชนิดมีฝา มีขนาดใหญ่ ช่วงปากจะสูงกว่าชนิดไม่มีฝา นิยมต้ลายรอบนอกตลอดทั้งใบยกเว้นช่วงคอถึงปากหม้อ เพลิงชนิดไม่มีฝา ลักษณะเหมือนมีฝาทุกประการ แต่คอจะกึ่งและปากแฉกและรูปแบบของสวดหรือหม้อสวด ใช้หุงข้าวเหนียว ลักษณะทั่วไปของสวด ตัวสวด แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนล่างมีลักษณะคล้ายเพลิง มีการตีลาย ใช้บรรจุน้ำ ส่วนบนคล้ายปากเพลิงแต่สูงกว่าประมาณ 3-4 เท่า ไม่มีการตีลาย แต่ในปัจจุบันผู้ประกอบการได้ผลิตสวดเป็นจำนวนน้อยมากเนื่องจากกลุ่มผู้ใช้งานเปลี่ยนความนิยมไปใช้สวดแบบภาคอีสาน สวดแบบภาคใต้จึงผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในพิธีกรรมในงานแต่งงานแบบพื้นบ้านภาคใต้เท่านั้น ส่วนรูปแบบหม้อดินในปัจจุบันรูปแบบยังคงมีลักษณะเหมือนเดิมจากอดีต หากแต่มีจำนวนการผลิตลดน้อยลง มีการนำรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาของภาคอื่นมาดัดแปลงสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ตามแนวคิดของตนเองด้วย และการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ ทั้งในอดีตและปัจจุบันจะมีความคล้ายคลึงกันมาก เพราะได้รับการถ่ายทอดกรรมวิธีต่าง ๆ มาจากบรรพบุรุษ แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปจากอดีตคือแหล่งดินที่เป็นวัตถุดิบอดีตจะนำมาจากตำบลบ่อแดง แต่ปัจจุบันจะนำมาจากอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา แต่กรรมวิธีที่ยังคงเดิมทุกอย่าง คือ

1. การเตรียมวัตถุดิบ มีวัตถุดิบอยู่สองอย่าง คือ ดินเหนียวกับดินทราย มีขั้นตอนการเตรียมดิน คือ ผสมดินเหนียวและทราย มีสัดส่วนคือ ดิน 5 ส่วน/ทรายละเอียด 1 ส่วน วิธีการผสมในอดีตใช้เท้าเหยียบให้ส่วนผสมเข้ากัน ปัจจุบันจะใช้เครื่องนวดผสมดิน เสร็จแล้วจะนำดินไปพักที่บ่อเก็บ

2. การขึ้นรูป จะขึ้นรูปกับแป้นหมุน ในอดีตจะใช้แป้นมือหมุนแต่ในปัจจุบันจะใช้แป้นหมุนไฟฟ้า

3. การตาก เมื่อขึ้นรูปเสร็จแล้วจะนำไปผึ่งแดดประมาณหนึ่งวันแล้วเก็บไว้ในร่มโดยใช้ผ้าปิดเพื่อไม่ให้น้ำในดินระเหยเร็วเกินไป จะทำให้ตกแต่งได้ยาก แล้วทำการแต่งลวดลายโดยใช้ลูกถือและไม้ตีลาย

4. การเผา ปัจจุบันจะเหลือเพียงเตาเย็น จะจัดวางให้ภาชนะขนาดใหญ่อยู่ข้างล่างและซ้อนขนาดเล็กไว้อยู่ด้านบนตามลำดับจนถึงเพดานเตาเพื่อป้องกันการกดทับของน้ำหนักของภาชนะที่ทับซ้อนกัน เมื่อจัดวางเต็มพื้นที่เตาแล้วจะทำการปิดช่องไฟทุกช่องรวมถึงประตูลำเลียงเหลือไว้เพียงช่องสำหรับติดไฟ โดยเชื้อเพลิงที่ใช้เผายังใช้เป็นไม้ฟืนเหมือนเมื่อครั้งอดีต

2. แนวทางในการสร้างสรรค์งานประติมากรรม ผู้วิจัยได้พัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต ได้เลือกการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นกรรมวิธีหลักในการสร้างสรรค์งาน เพื่อให้ผลงานที่สร้างสรรค์มีคุณค่า สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิตและจำหน่ายได้จริง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคุณลักษณะของผลงานเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา 3 ประการ คือ

1. วัสดุมีความคงทนแข็งแรงเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย

2. รูปแบบผลิตภัณฑ์สะท้อนให้เห็นความเป็นธรรมชาติและท้องถิ่นจังหวัดสงขลา 3. ประเภของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

3. การพัฒนาดินและศึกษารูปแบบ แนวคิด เทคนิค วิธีการ ในการทำเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์โดยต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้พัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิตเพื่อให้ได้ กรรมวิธีการผลิตที่สามารถผลิตได้โดยช่างพื้นบ้าน มีประเด็นต่อไปนี้

1. การพัฒนาเนื้อดินในการเผา ผู้วิจัยได้นำทดลองนำดินเชื่อมผสมกับดินพื้นบ้านสทิงหม้อในอัตราส่วนต่างๆ พบว่า ชื้นงานที่เป็นดินเหนียวพื้นบ้าน 100% ไม่มีดินเชื้อเป็นส่วนผสมเวลาเผาเกิดการหดตัวอย่างเร็ว ทำให้ชิ้นงานแตกไม่สามารถคงรูปอยู่ได้ ชิ้นงานที่มีอัตราส่วนผสมของดินเชื่อมมากกว่าดินเหนียวจะทำให้ชิ้นงานมีเนื้อหยาบไม่สามารถเก็บรายละเอียดของพื้นผิวตามที่ต้องการ ส่วนผสมที่เหมาะสมมากที่สุดคือ 70 : 30 และรองลงมาคือ 80 : 20 จากการค้นพบนี้ ผู้วิจัยจึงนำดินในสัดส่วน 70 : 30 มาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต่อไป

2. การพัฒนาด้านการขึ้นรูป ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการขึ้นรูปที่หลากหลายเพื่อให้ผู้สนใจได้เลือกศึกษาวิธีการตามความสนใจและความถนัดในแต่ละคน ทั้งวิธีการขึ้นรูปด้วยมือ ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนและขึ้นรูปด้วยต้นแบบแม่พิมพ์เพื่อช่วยให้กรรมวิธีการผลิตมีขั้นตอนลดน้อยลง เมื่อชิ้นงานแห้งสนิทแล้วจึงนำชิ้นงานที่ได้ไปเผา โดยใช้วิธีเผาแบบเปิด ใช้กิ่งไม้พินเป็นเชื้อไฟที่อุณหภูมิ 800 -1,000 องศาเซลเซียส ซึ่งในขั้นตอนการเผาสามารถกำหนดสีของชิ้นงานว่าจะให้มีน้ำตาลอมส้มเรียบสม่ำเสมอหรือให้สีดำแซมโดยถ้าต้องการให้มีสีน้ำตาลอมส้มให้ใช้กิ่งไม้ที่แห้งสนิทหรือถ้าต้องการให้มีสีดำแซมให้ใช้กิ่งไม้ที่ยังสด มาผสมเป็นเชื้อไฟด้วย และเมื่อเผาแล้วให้ผลงานเย็นตัวลงเอง ก่อนนำออกจากเตาเผา

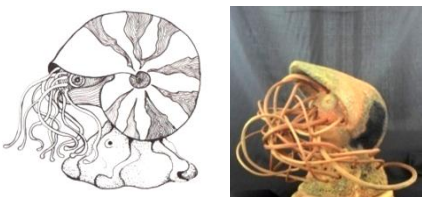
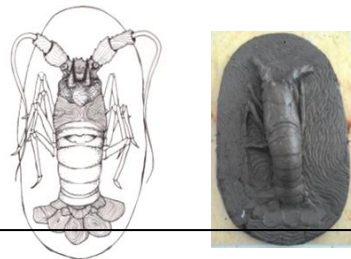
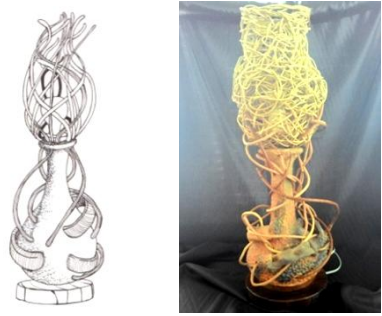
4. ในการสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ผู้วิจัยได้มีแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ ใช้กรอบแนวคิดในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบ หรือแรงบันดาลใจที่มีผลต่อการออกแบบซึ่งมาจากสิ่งเร้ารอบตัวที่กระตุ้นความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยที่มาจากแรงบันดาลใจในการออกแบบของผู้วิจัยในโครงการวิจัยนี้ ได้จำแนกแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. แรงบันดาลใจธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม คือ นกและสัตว์น้ำเช่น กุ้ง หอย และปู เนื่องจากเป็นสัตว์ที่พบเห็นได้ง่ายในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มาจัดองค์ประกอบให้สอดคล้องกลมกลืนกับรูปทรงทางศิลปะและยังคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ในปัจจุบัน

2. แรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ ได้แรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ นำมาพัฒนารูปทรงโดยการเพิ่มเติม ตัดทอนหรือเปลี่ยนหน้าที่การทำงาน ให้มีรูปทรงที่ทันสมัย มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

3. แรงบันดาลใจจากผลงานศิลปะและการออกแบบ มาจากผลงานของกลุ่มศิลปะลัทธิ อาร์ตนูโว จุดเด่นในงานศิลปะของลัทธินี้ คือ ใช้รูปแบบจากธรรมชาติ โดยเฉพาะดอกไม้ เถาวัลย์และพืชอื่นๆ มาทำเป็นลวดลายเส้นโค้งที่อ่อนช้อย ลักษณะรูปแบบจะเป็นการลดทอนรูปแบบจากธรรมชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ในเรื่องของวัสดุและรูปทรงของผลิตภัณฑ์

รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาวัลย์ใน
จังหวัดสงขลา

	ผลิตภัณฑ์เพื่อการประดับ ตกแต่ง เป็นการ ออกแบบโดยใช้รูปทรงและลักษณะทางกายภาพ ของหอยที่มีรูปทรงที่สวยงามและมีลวดลายที่สวยงาม แปลกตา
	ผลิตภัณฑ์เพื่อการประดับ ตกแต่ง เป็นการออกแบบ โดยใช้รูปทรงของกึ่งซึ่งเป็นสัตว์น้ำที่มีความสวยงาม ทั้งรูปทรงและสีสันทันเพื่อแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่นและความสวยงามของเส้น
	ผลิตภัณฑ์เพื่อการประดับ ตกแต่ง เป็นการ ออกแบบผลงานศิลปะประดับจากเครื่องปั้นดินเผา โดยใช้รูปทรงของสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อแสดงถึง การกำเนิดและการเริ่มชีวิตใหม่ในอีก 1 รูปแบบ
	ผลิตภัณฑ์โคมไฟ การออกแบบโคมไฟที่ได้แนวคิด หม้อต้มยาและการเกี่ยวพันรอบต้นไม้ของ เถาวัลย์ ซึ่งต้องพึ่งพิงต้นไม้ชนิดอื่นถึงจะสามารถผลิ ดอกออกผลได้

ภาพ 11 รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

เครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อจากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นแบบทึบแสง นิยมขึ้นรูปภาชนะโดยการตีด้วยไม้ซึ่งขึ้นรูปภาชนะโดยการตีด้วยไม้ รูปแบบที่พบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ อินทองคง.(2524 : 103-110)ที่ว่ารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อเป็นรูปแบบหม้อข้าวหรือหม้อต้มยาสมุนไพร ลำตัวมีลักษณะคล้ายวงรี คอตั้งตรง มีสันที่ขอบปาก ก้นมน ไม่นิยมตกแต่งลวดลาย รูปแบบหม้อแกง ลักษณะมีหูสองข้างติดกับขอบปากหม้อ หูมีลักษณะครึ่งวงกลมคล้ายหู

กระทะ ไม่ตกแต่งลวดลาย รูปแบบของเพลิง เป็นหม้อชนิดหนึ่งสำหรับใส่น้ำ แบ่งเป็น 2 แบบ คือเพลิงชนิดมีฝา มีขนาดใหญ่ ช่วงปากจะสูงกว่ชนิดไม่มีฝา นิยมตีลายรอบนอกตลอดทั้งใบยกเว้นช่วงคอถึงปากหม้อ และชนิดไม่มีฝา ที่คอจะกึ่งและปากแหว่ง และรูปแบบของสวดหรือหม้อสวด ตัวสวด แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนล่างมีลักษณะคล้ายเพลิง มีการตีลาย ใช้บรรจุน้ำ ส่วนบนคล้ายปากเพลิงแต่สูงกว่าประมาณ 3-4 เท่า ไม่มีการตีลาย แต่ในปัจจุบันนี้ผู้ประกอบการได้ผลิตสวดเป็นจำนวนน้อยมากเนื่องจากกลุ่มผู้ใช้งานเปลี่ยนความนิยมไปใช้สวดแบบภาคอีสาน สวดแบบภาคใต้จึงผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในพิธีกรรมในงานแต่งงานแบบพื้นบ้านภาคใต้เท่านั้น ส่วนรูปแบบหม้อดินในปัจจุบันรูปแบบยังคงมีลักษณะเหมือนเดิมจากอดีต หากแต่มีจำนวนการผลิตลดน้อยลง มีการนำรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาของภาคอื่นมาดัดแปลงสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ตามแนวคิดของตนเองด้วย และการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ ทั้งในอดีตและปัจจุบันจะมีความคล้ายคลึงกันมาก เพราะได้รับการถ่ายทอดกรรมวิธีต่าง ๆ จากบรรพบุรุษ แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปจากอดีตคือแหล่งดินที่เป็นวัตถุดิบอดีตจะนำมาจากตำบลบ่อแดง แต่ปัจจุบันจะนำมาจากอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา แต่กรรมวิธีที่ยังคงเดิมทุกอย่าง เริ่มจากการเตรียมวัตถุดิบ ซึ่งมีวัตถุดิบอยู่สองอย่าง คือ ดินเหนียวกับดินทราย มีขั้นตอนการเตรียมดิน คือ ผสมดินเหนียวและทราย ในสัดส่วน ดิน 5 ส่วน/ทรายละเอียด 1 ส่วน วิธีการผสมในอดีตนั้นใช้เท้าเหยียบให้ส่วนผสมเข้ากันแต่ปัจจุบันจะใช้เครื่องนวดผสมดิน เสร็จแล้วจะนำดินไปพักที่บ่อเก็บ การขึ้นรูป จะขึ้นรูปกับแป้นหมุน ในอดีตจะใช้แป้นมือหมุนแต่ในปัจจุบันจะใช้แป้นหมุนไฟฟ้า การตาก เมื่อขึ้นรูปเสร็จแล้วจะนำไปผึ่งแดดประมาณหนึ่งวันแล้วเก็บไว้ในร่มโดยใช้ผ้าปิดเพื่อไม่ให้น้ำในดินระเหยเร็วเกินไป จะทำให้แตกได้ง่าย แล้วทำการแต่งลวดลายโดยการใช้อูกลึงและไม้ตีลาย และการเผาในปัจจุบันจะเหลือเพียงเตาเอน ซึ่งจะจัดวางให้ภาชนะขนาดใหญ่อยู่ข้างล่างและชิ้นขนาดเล็กไว้อยู่ด้านบนตามลำดับจนถึงเพดานเตาเพื่อป้องกันการก่อกวนของน้ำหนักของภาชนะที่ทับซ้อนกัน เมื่อจัดวางเต็มพื้นที่เตาแล้วจะทำการปิดช่องไฟทุกช่องรวมถึงประตูลำเลียงเหลือไว้เพียงช่องสำหรับติดไฟ โดยเชื้อเพลิงที่ใช้เผายังใช้เป็นไม้ฟืนเหมือนเมื่อครั้งอดีต

แนวทางในการสร้างสรรค์งานประติมากรรม ผู้วิจัยได้พัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต เลือกการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นกรรมวิธีหลักในการสร้างสรรค์งาน เพื่อให้ผลงานที่สร้างสรรค์มีคุณค่า สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิตและจำหน่ายได้จริง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคุณลักษณะของผลงานเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา 3 ประการ คือ

1.วัสดุมีความคงทนแข็งแรงเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย 2.รูปแบบผลิตภัณฑ์สะท้อนให้เห็นความเป็นธรรมชาติและท้องถิ่นจังหวัดสงขลา 3.ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ที่ผู้ซื้อต้องการเพิ่มตัวสินค้าที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนจากรูปแบบดั้งเดิมเป็นรูปแบบประยุกต์ร่วมสมัย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอ้อยทิพย์ พลศรี (2542 : 89-90) เกี่ยวกับรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อว่า การศึกษาค้นคว้าสมควรจะให้มีการพัฒนาด้านรูปแบบ ทั้งด้านรูปร่าง รูปทรง ด้านขนาดและด้านลวดลาย ให้มีการประสานกลมกลืนกันตามหลักการออกแบบจะได้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากกว่านี้ พร้อมทั้งต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น และประยุกต์ให้มีความสวยงาม เหมาะกับประโยชน์ใช้สอย

การพัฒนาด้านเนื้อดินในการขึ้นรูปและกรรมวิธีการเผา ผู้วิจัยนำดินพื้นบ้านจากสทิงพระซึ่งเป็นดินที่ชาวบ้านสทิงหม้อนำมาทำเครื่องปั้นดินเผาอยู่แล้ว นำมาผสมกับดินเชื้อ ซึ่งทำมาจากดินพื้นบ้านผสมกับแกลบ เมื่อผสมแล้วสามารถขึ้นรูปได้ทั้งการขึ้นรูปด้วยมือ ด้วยแป้นหมุนและโดยวิธีการอัดแม่พิมพ์ เป็นการลดปริมาณการใช้ดินอีกทางหนึ่ง วัสดุทั้งสองชนิดที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มีมูลค่าต่ำซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของภรดี พันธภากร (2535 : 77) ที่ว่าด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเซรามิกส์ให้ทรงเสน่ห์ว่าลักษณะของผลิตภัณฑ์ต้องมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นโดยเฉพาะเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่ควรมีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ตลอดจนการสร้างสรรค์รูปทรงและเทคนิคการตกแต่งที่สัมพันธ์กับท้องถิ่น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยนี้ สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิต และจำหน่ายได้จริงรวมถึงกรรมวิธีการผลิตต้องสามารถผลิตได้โดยช่างพื้นบ้านผู้วิจัยจึงพัฒนาด้านเทคนิคในการขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์ซิลิโคนขึ้นซึ่งจะสามารถทำได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนักตลอดจนการออกแบบรูปทรงผลิตภัณฑ์ที่สามารถขึ้นรูปด้วยมือที่เป็นกรรมวิธีที่ชาวบ้านสทิงหม้อคุ้นเคยเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2542 : 303) เกี่ยวกับการศึกษาลักษณะรูปแบบศิลปะและการจัดการเครื่องปั้นดินเผาได้กล่าวว่า การปั้น-เผาเชิงสร้างสรรค์ จะต้องประกอบไปด้วยช่างพื้นบ้านผู้เจนจัดกลวิธีดั้งเดิมกับผู้มีประสบการณ์ด้านการออกแบบหรือทางศิลปะสมัยใหม่เป็นส่วนประกอบซึ่งกันและกัน โดยต่างทำหน้าที่ตามความถนัดในการผลิตผลงานขึ้นเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน ในขณะเดียวกันก็เป็นการถ่ายทอดการเรียนรู้ต่อกันและกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงศ์ ศรีชุมพล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด่านเกวียนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต้องมีคุณค่าทางด้านความงามต่อรูปแบบรูปทรงใช้กรรมวิธีตามภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคนิคสมัยใหม่

แล้วสืบทอดมรดกภูมิปัญญาสู่ความเป็นสากลและยกระดับพัฒนาสู่อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นบ้านให้คงอยู่เป็นศิลปะและวัฒนธรรม

การสร้างสรรคผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ผู้วิจัยได้มีแนวคิดในการออกแบบและพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาได้แรงบันดาลใจจากพืชและสัตว์ในท้องถิ่นโดยแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจของผู้วิจัยมีที่มาจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับไฟเวช วังบอน(2551 : 73 - 78) ที่กล่าวว่าแรงบันดาลใจในการออกแบบมาจากสิ่งเร้ารอบตัวที่กระตุ้นความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยแรงบันดาลใจนั้น เกิดจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผลงานในอดีต สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ผลงานออกแบบหรือสิ่งอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อควรเป็นการพัฒนาที่อาศัยพื้นฐานการผลิตเดิมและมีวิธีคิดจากการเห็นคุณค่าในความงามของเครื่องปั้นดินเผาแบบเนื้อไม้แกร่งเป็นพื้นฐานการพัฒนา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวัสดุธรรมชาติที่เหลืใช้ต่างๆ ที่หลากหลายในท้องถิ่น และนำมาผสมกับดินเพื่อลดอัตราการใช้ดินในการทำเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรมีการศึกษา วิจัยเพื่อส่งเสริม พัฒนาด้านรูปแบบการผลิต และการตลาดเพื่อเป็นการอนุรักษ์อาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านสทิงหม้อไม่ให้สูญหาย และควรมีการศึกษารูปแบบและกระบวนการเผาเคลือบเครื่องปั้นดินเผาที่ประหยัดเชื้อเพลิงและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

ไฟเวช วังบอน.(2551).หลักสูตรการอบรม โครงการพัฒนาศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์. กรุงเทพฯ.

ภรดี พันธูภากร . (2535).การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเขรามักสีในจังหวัดชลบุรี. ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม คณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2542).การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะรูปแบบศิลปะและการจัดการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอ

โขงชัย จังหวัดนครราชสีมา กับบ้านหม้อ จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : สำนักงานโครงการเสริมสร้าง

ศักยภาพกลุ่มนักวิจัยอีสานคดี เมธีวิจัยอาวุโส สกว.

สุภาคย์ อินทองคง.(2524).การทำเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อ. สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สุทธิพงศ์ ศรีชุมพล . (2551).แนวทางการพัฒนาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา.

มหาสารคาม : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อ้อยทิพย์ พลศรี . (2542).การสร้างรูปแบบหม้อดินสทิงหม้อ. สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.